

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izdaja vsak petek. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, I

in Novo mesto

OD TEDNA
DO TEDNA

10. december Dan človekovih pravic

Desetega decembra 1948 je Generalna skupščina OZN sprejela in razglasila Splošno deklaracijo človekovih pravic. S tem zgodovinskim dejanjem narača OZN vsem državam — članicam, naj sprejmejo to deklaracijo kot skupen ideal, ki naj ga dosežejo posamezniki in vse človeštvo.

Deklaracija naštevava osnovne pravice, ki jih je treba priznati kot prirojene človeškemu dostojanstvu ter so za vse ljudi brez razlike enake in nujne. Priznanje teh pravic naj ustvari temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu.

Ta cilj še danes v največjem delu sveta ni dosežen. Človeštvo se počasi in za ceno težkih žrtv približa k splošnemu spoznanju, da je teptanje osnovnih človekovih pravic vir stalne nevarnosti vojne, vzrok revščine in zaostalosti. Zgodovina človeštva je zgodovina boja za osnovne človekove pravice. Zato je neprecenljiva pomena, da je napredno človeštvo v OZN uspešno v Splošni deklaraciji formuliralo nekaj osnovnih pravnih načel, ki jih naj v svojih zakonodajah upoštevajo vse države sveta. Tako osnovna načela so na primer: vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice ne glede na plemo, barvo, spol, jezik, vero, politično in drugo prepričanje, narodno in socialno pripadnost, premoženje, rojstvo itd.

Dolgo vrsto let po zadnji svetovni vojni ni bilo dneva, da bi ne bili izražali »hladne vojne« uporabljali v časih, po radiu in političnih govorih po vsem svetu. Ljudje so z zaskrbljenostjo in bojaznijo v srcu motrili mednarodno vzdušje, polno groženj, se vpraševali, kdaj bo konec vojne vihrne na Koreji in v Indokini... Kazno je bilo, da se črni, grozeči oblaki nad človeštvom nočejo in nočejo razpršiti.

Podlej se je obrnilo na boljše. Ze v enem izmed prejšnjih tedenskih pregledov smo povedali, kateri vzroki so privedli do prekreta v prid miru, do izboljšanja mednarodnega položaja. Zdaj bi po udarili samo to, da so se motili tisti, ki so mislili, češ zdaj se bo pa vse kaj hitro in zlahka uredilo, spore bodo poravnali, narodi in države se bodo spravili med seboj in ljudje se bodo oddahnilo od groženj in nevarnosti.

Da, zmotili so se tisti, ki so tako mislili, dasiravno so v bistvu vendarle imeli prav. Korenine nezaupanja so bile globlje, kot so sodili nekateri. In zato se je pokazalo, da ni moč kar čez noč napraviti iz nemira — mir, iz nezaupanja — prijateljstva.

Da je temu tako, so pokazali dogodki preteklega tedna. V Moskvi so se zbrali samo predstavniki vzhodnih držav in poudarili, da bodo združili svoje vojske pod skupnim poveljstvom, če se bo Zahod dokončno odločil dati Zahodni Nemčiji orožje v roke. Na Daljnem vzhodu se je tudi deloma obrnilo na slabše: ZDA so sklenile s Cankajškom in njegovimi pogodbo o varnosti, s katero so se obvezale, da bodo branile Formozo, če bi jo kdokoli napadel. Tudi dejstvo, da so ZDA sklenile sprožiti vprašanje trinaestih ameriških letalcev, ki so jih kot volune obdoli na Kitajskem, pred Združenimi narodi, ne obeta nič posebno dobrega.

Vse to kaže, da stare bolezni na tem svetu še niso povsem ozdravljene. Bolezenski znaki so se povrnilo. To je treba poudariti, da bi imeli jasen razgled po mednarodnem položaju, da se ne bi slepili z jalovimi utvarami, da ne bi gradili upov na peku.

Toda bilo bi enostransko in napačno, če bi prezrli sončno stran svetovnega dogajanja, če bi videli samo sončne strani. Drži, in to je treba vnovič in vnovič poudarjati, da se sile miru na svetu v zadnjem času močno okrepile. Zagovorniki politike blokov, razpisovalci mržnje med narodi, sejalci nezaupanja so čedalje bolj osamljeni.

Prav zato moramo vnovič poudariti pomen poti predsednika Tita v Indijo in Burmo. V tem primeru namreč ne gre za to, da bi ustanovili nov, tretji blok, tretji blok med Vzhodom in Zahodom, kot hočejo dokazati nekateri ljudje po svetu, ki so si vtepli v glavo, da je svet razdeljen v dva nespravljiva dela. Ne, ne gre za to, kajti takšna politika ustvarjanja »tretjega bloka« bi samo zaostrela sedanja svetovna nasprotja.

Nasprotno, za okrepitev sile miru gre, za okrepitev tistih čimteljev gre, ki pospešujejo mednarodno razumevanje, čimteljev, ki jim je mir pri srcu, ker so na lastni koži izkusili, kaj pomeni vojna. Gre za to, da se zagotovi mir, da bi lahko narodi nemoteno gradili svoje dežele, da bi bolj živeli, imeli dovolj stanovanj in vsega ostalega, kar potrebujejo. Človeštvo ima še obilo vprašanj, ki jih je treba čim prej urediti. Polovica ljudi na svetu je še nepismenih, še vedno žive milijoni v bedi, lakoti in pomanjkanju.

Tem smotrom, smotrom miru in sožitja med narodi ter državami bo posvečen obisk predsednika Tita v obeh miroljubnih azijskih deželah. Zato je prav in dobro, da z zrelim optimizmom presojamo razvoj dogodkov po svetu, upoštevamo vse ovire na poti miru, hkrati pa se tudi zavedamo, da so pravi zagovorniki miru čedalje močnejši, ker ne gledajo križemrok, kako se stvari razvijajo, temveč odločno posegajo v svetovno dogajanje zato, da bi se položaj obrnil na boljše.

Vsebinska teh in ostalih členov deklaracije jasno kaže, da smo jugoslovanski narodi že z revolucionarno borbo za osvoboditev in lasten napredek stopili na pot najvišjih ciljev, h katerim stremi napredno človeštvo. S svojo prakso in vidnimi uspehi smo obogatili človeštvo z važnimi izkušnjami. Deklaracija je v nemajhnini meri izraz gospodarske in kulturne nerazvitosti narodov, ki pa vendar žele napredka in mirnega razvoja. Tudi mi smo med njimi.

Ko danes na svetu ni skoro ne kraja ne naroda, kamor ne bi vsaj v majhni meri prodrla civilizacija, tehnika in kultura, se odpira pred vsem človeštvom nujno spoznanje, da žive narodi in posamezniki v tisti usodni povezanosti, ki ni mogoče nobenemu narodu niti posamezniku izpodbijati nekaterih osnovnih pravic brez nevarnosti za družbo in za vse svet.

Naši narodi še niso povsem zaveli ran, ki so krvave tekle pravi zaradi teptanja osnovnih človekovih pravic in človeške dostojanstva. Na svoji koži smo čutili vse ponižanje in razžaljenje človeškega bistra. Vsako naše preprosto srce je takrat žgal silen gnev od vsega, kar imenujemo nečloveško, nekulturno, nesocialno.

Zato smo po zadnji nečlove-

ški vojni dokazali svetu — čeprav na račun ogromnih materialnih in duhovnih sil, — da so tudi mali in revni narodi sposobni boriti se za svoje osnovne pravice in napredovati gospodarsko in kulturno, če imajo cilj pred seboj. Za nas sta cilj in pot socialistična ureditev družbe. Ta uredi je istovetna s stremljenjem vsega človeštva k napredku in upoštevanju pravic človeka. Imamo torej vso pravico in dolžnost, da na tej poti vztrajamo in da 10. december — dan človekovih pravic slavimo kot svoj praznik.

Novi petmesečni tečaj Politčne šole pri CK ZKS se bo ponovno pričel 1. februarja 1955. Šola je namenjena predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu. Interesenti naj osebno napišejo prijavo z vsemi osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu in zaposlitvi ter o višini mesečnih prejemkov.

Prijave bomo sprejemali do 31. decembra 1954. Interesenti naj jih pošljejo na naslov: Politčna šola pri CK ZKS, Parmova 37/II. trakt, telefon 23-981 int. 206.

Slušateljem bo za čas študija zagotovljena štipendija, gencejem izven Ljubljane pa tudi bivanje v internatu Politčne šole. Podrobnejše informacije se dobijo pri upravi Politčne šole in na okrajnih komitejih ZKS svojega okraja.

Šola nudi temeljno znanje iz osnov znanstvenega socializma in politične ekonomije, ki omogoča absolutnem nadaljnji samostojni študij naših političnih in gospodarskih vprašanj, zlasti pa jih usposablja za globlje razumevanje aktualnih družbeno-gospodarskih problemov v zvezi z nastajanjem komun.

Novi tečaj Politčne šole v februarja 1955

Novi petmesečni tečaj Politčne šole pri CK ZKS se bo ponovno pričel 1. februarja 1955. Šola je namenjena predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu.

Interesenti naj osebno napišejo prijavo z vsemi osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu in zaposlitvi ter o višini mesečnih prejemkov.

Prijave bomo sprejemali do 31. decembra 1954. Interesenti naj jih pošljejo na naslov: Politčna šola pri CK ZKS, Parmova 37/II. trakt, telefon 23-981 int. 206.

Slušateljem bo za čas študija zagotovljena štipendija, gencejem izven Ljubljane pa tudi bivanje v internatu Politčne šole. Podrobnejše informacije se dobijo pri upravi Politčne šole in na okrajnih komitejih ZKS svojega okraja.

Šola nudi temeljno znanje iz osnov znanstvenega socializma in politične ekonomije, ki omogoča absolutnem nadaljnji samostojni študij naših političnih in gospodarskih vprašanj, zlasti pa jih usposablja za globlje razumevanje aktualnih družbeno-gospodarskih problemov v zvezi z nastajanjem komun.

Velike potrebe investicije v novomeškem okraju za leto 1955

Na peti redni seji je zbor proizvajalcev OLO Novo mesto 3. decembra obravnaval uresničevanje družbenega plana v letošnjem letu, odobril nekatere manjše spremembe postavk ter razpravljal tudi o potrebah investicijskih kreditov za prihodnje leto.

V celoti bo letošnja vrednost bruto proizvodnje v okraju znatno večja, kot je bilo predvideno v družbenem načrtu. Del te večje vrednosti gre na

račun višjih cen, del pa na povprečno in razširjeno proizvodnjo v industriji. Vrednost proizvodnje se bo dvignila od predvidenih 3 milijarde 397 milijonov din na okoli 4.097 milijonov din. Največji porast vrednosti proizvodnje izkazuje podjetja NOVOTEKS, PIONIR, KREMEN, GOZDARSTVO in še nekatera manjša podjetja. Sprito tega bo tudi predvideni dobiček podjetij presežen s tem pa se povečuje tudi delež okraja na dobičku za okoli 20 odstotkov.

Podjetja in ustanove so predložile gospodarskemu svetu potrebe investicij za leto 1955. O teh predlogih je svet obširno razpravljal in uvidel, da so potrebe po investicijskih izredno velike, vseh prav gotovo ne bo mogoče uresničiti.

Za prosvetne ustanove v okraju (dograditev začetnih in gradnja novih šol ter njihova oprema in drugo) bi bilo potrebno 189 milijonov investicijskega kredita. Svet za zdravstvo in socialno politiko izkazuje potrebo 218 milijonov investicij. V teh investicijskih je zapadla gradnja stavbe za okrožni higienski zavod (začetna dela), nadzidava kirurškega oddelka v ginekološki ambulanci, oprema zdravstvenih domov v Novem mestu in na podeželju, priprava načrtov za gradnjo nove stavbe za kirurški in ginekološki oddelki, zdravstva in socialne politike, ter še druge nujne potrebe.

Ljudski odbor mestne občine Novo mesto bi potreboval vsaj 407 milijonov investicij.

V teh je predvideno nadaljevanje del pri vodovodu, ureditev ceste od Zabaj vasi do Kandijske postaje največji znesek investicij je pa potreben za gradnjo novih stanovanj. Okrajna zadruga zveza je zbrala potrebe po investicijskih pri državah in zadrugah, Te potrebe znašajo najmanj 114 milijonov, kar je v resnici zelo malo. Podeželske občine so dosedaj predložile skupne potrebe vsaj za 300 milijonov din investicij. Za dokončno elektrifikacijo vseh naselij v okraju, vključno z industrijskim tokom, bi bilo potrebno 232 milijonov din. Podjetja so za potrebe novih gradenj ter razširitve proizvodnje in boljše opreme obratov predložila optrebo po investicijskem kreditu v skupnem znesku nad 2 milijardi dinarjev. Skupne potrebe vseh investicij v okraju za prihodnje leto izkazujejo ogromen znesek, nad 3 milijarde 300 milijonov din.

Ce upoštevamo, da bo letos porabljeno vseh investicij v okraju skupno z okrajnim proračunom okoli 1 milijardo 150 milijonov din in da je bilo potrebno dokaj naporov, da bodo sredstva koristno porabljena, potem je gotovo, da na tolike investicije, kot so navedene zgoraj, ni mogoče računati. Potrebe so v resnici velike, vendar bo treba upoštevati, kaj je bolj nujno. Tega mišljenja je bil tudi zbor proizvajalcev.

V industriji so potrebne največje investicije za začetne

gradnje lesnega kombinata, nove predilnice pri Novoteksu, gradnjo tovarne vodnega stekla, nadaljevanje del pri Agroservisu, ter še nekatere druge gradnje. Za uspešnejše in cenejše poslovanje trgovskih podjetij v Novem mestu potrebno sodobno skladišče, ki bi stalo okoli 80 milijonov, a za dokončanje tovar, za predelavo mleka je potrebno še 45 milijonov din. Vse polno investicijskih potreb izkazujejo tudi številna manjša podjetja, ki žele povečati in modernizirati svojo dejavnost. Pri vsem tem je treba misliti tudi na velike potrebe investicijskih potreb, ki jih izkazujejo številna manjša podjetja, ki žele povečati in modernizirati svojo dejavnost. Pri vsem tem je treba misliti tudi na velike potrebe investicij v kmetijstvu, ki dosedaj ni bilo deležno tolikih sredstev kot industrija.

Ceprav ni znano, koliki bodo investicijski kredit za prihodnje leto, je bil zbor proizvajalcev mišljenja, da je treba dati prednost takim investicijskim, ki so za gospodarski napredek in življenjski nivo prebivalcev najbolj važne. Mnenja je bil, da bi kazalo začeti z gradnjo lesnega kombinata čimprej, ker bi s preselitvijo tovarne lesnih izdelkov rešili vprašanje prostorov za več novomeških podjetij.

Delo okrajne ljudske univerze

Pri okrajnem odboru ljudske prosvete Novo mesto je ustanovljen odbor okrajne univerze. Sestavljajo ga zastopniki raznih strok, predstavlja pa ing. Ivo Zobec. V pomoč in v lažjo koordinacijo dela si je odbor priključil

Dopisujte v »Dolenjski list«

Širši aktiv iz predavateljev raznih strok. Aktiv šteje 55 predavateljev in se je dvakrat sestel. Delo Ljudske univerze v lanskem letu je pokazalo velike uspehe na podeželju. Ljudje si predavatelj želijo in jih radi poslušajo.

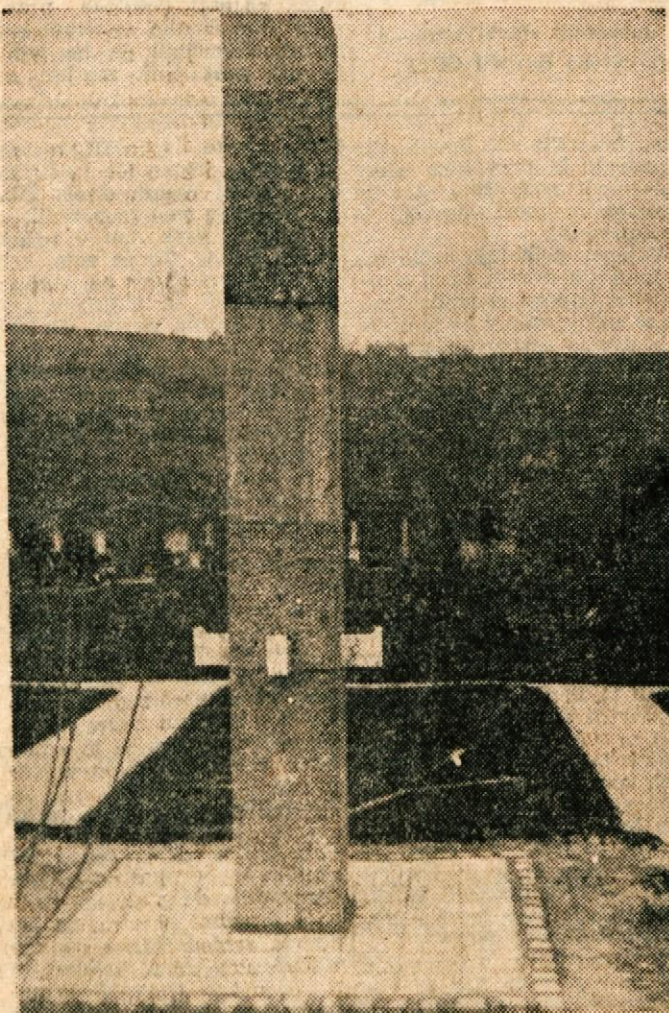
Strokovnjaki so pripravili naslove predavanj in že pripravljajo podrobne načrte predavanj. 9 kmetijskih strokovnjakov bo predavalo o kmetijski kmetijstvu, o sadjarstvu, obnovi vinogradov predvsem pa bodo poudarjali naloge živinoreje na Dolenjskem. 5 gozdarskih strokovnjakov bo govorilo o oskrbi in sečnji gozdov itd., 7 pravnih predavateljev bo govorilo o splošnih zakonih, tolmačili bodo zakon o prometu zemljišč, o mladinski kriminaliteti. Kmetje si zelo želijo predavanj iz veterinarstva, ki jih bodo nudili okrajni in krajevni veterinarji. 12 zdravstvenih delavcev se je javilo, da bodo predavali po ljudskih, ki jih bodo izrazili želje s podeželja sami. Prosvetni delavci pa pripravljajo zanimiva predavanja o družinski vzgoji, izbiri poklicev, iz zgodovine Dolenjske itd. Uslužbeni Tajništva za gospodarstvo, katastrske in finančne uprave bodo predavali o gospodarskih uredbah, odmeri davkov in o družbenem planu za l. 1955.

Naslove redavanj in seznam predavateljev je okrajni odbor ljudske prosvete po-

slal vsem šolam, svetom za prosveto pri občinskih ljudskih odborih in vsem kulturnim društvom. Naloga teh odborov je, da na podlagi seznama sestavijo načrt predavanj in za vsako predavanje, ki ga želijo, sporočijo okrajnemu odboru LP 8 dni pred dnem predavanja. Prireditelj predavanj Ljudske univerze mora voditi dnevnik predavanj in razprave poslušalcev. Ta dnevnik je važen za organizacijsko delo ter zgodovinski razvoj ljudskega izobraževanja. Ponudniki bodo ta predavanja združena s

kmetijskimi šolami in tečaji. Odbori naj se resno lotijo te velike naloge z vso realnostjo. Vaščani znanja potrebujejo in ga radi sprejmejo, če so pravilno obveščeni. V skupnem sodelovanju vseh društev in organizacijskih aktivov bo rastla vzgojno kulturna zavest, ki bo uresničila plemenite cilje za splošni napredek kmečkih ljudi.

A. Z.

Spomenik borec NOB in žrtvam na novomeškem pokopališču (odkrit 28. novembra)

»BELOKRANJSKI BOREC« — spomenik, ki so ga odkrili v Metliki 26. novembra

Dobro gospodarstvo v KZ pri Sv. Gregorju

Nedavno (24. novembra) je bila seja upravnega in nadzornega odbora KZ Sv. Gregor. Seji je predsedoval predsednik zadruge Franc Marolt.

Najvažnejša točka dnevnega reda je bilo revizijsko poročilo, ki ga je imel revizor Republiške zveze KZ iz Ljubljane. Izbrano poročilo je pokazalo vse poslovanje zadruge od ustanovitve pa do 31. oktobra letos. Poslovanje zadruge je bilo na vseh področjih zelo dobro (je poudarilo poročilo); bile so sicer tu pa tam manjše formalne nepravilnosti, ki pa niso bile storjene namenoma, pač pa nevede, zaradi trenutnega nepoznanja situacije.

KZ je gospodarsko tako močna, da posluje popolnoma z lastnimi obratnimi finančnimi sredstvi. Letošnje leto je pokazalo do 31. oktobra 1 milijon 700 tisoč din čistega dobička, kar je zadovoljivo za tako majhno zadrugo, ki nima obratov, pač pa samo odseke, in sicer pet: trgovski, lesni,

živinorejski, sadjarški in kmetijski. Letos je zadruga iz lanskega dobička dala članom precej finančnih sredstev za zatiranje sadrnih škodljivcev, za semena in umetna gnojila. Vsa vložena sredstva so jeseni pokazala pri kmetovalcih lepe uspehe: boljši pridelek sadja in krme.

Posebno dobro napreduje živinoreja (sivorjava pasma), rodovniško in mlečno kontrolo vodi zadruga. Gregorski kmetje imajo posebno veselje do vzgoje lepe živine — kjer kolj se zbera, že je pogovor o živinoreji.

Zadruga bo letos pretežni del finančnih sredstev vložila v investicije za obnovo kulturnega doma, ki je bil med vojno požgan. Obnavljati ga bodo začeli spomladi. Ostali del dobička pa bo porabila za dvig kmetijske proizvodnje na vasi. Za dobro gospodarjenje za služi priznanje in pohvalo upravni odbor, za dobro poslovanje pa poslovodja Turk in knjigovodkinja Lazarjeva.

Ne pozabi
na pravilo-
FOX za čevlje
je zdravilo!

VREME

a čas od 10. do 17. decembra. Od 10. do 13. decembra še padavine (večinoma sneg), zatem postopoma izboljšanje. Okrog 15. decembra nekoliko topleje, a le prehodno. Konec prihodnjega tedna bo predvidoma ponovno pričelo snežiti.

Vztrajajmo pri reševanju našega sadjarstva

Ko se približujemo zaključku leta, je potrebno, da ugotovimo, kakšne rezultate je rodila dosedanja akcija naših sadovnjakov, kaj je potrebno pri tem našem delu popraviti ali izboljšati in kako to delo v bodoče usmeriti, da bomo čimprej dosegli zaželene uspehe.

Izredno slabo stanje in padanje sadovnjakov tudi na Dolenjskem je vzrok, da smo se takorekro v zadnjem trenutku, resno lotili priprave za urejevanje in obnovo našega sadjarstva. Okrajna zadružna zveza Novo mesto je pozimi organizirala na Kmetijski šoli na Grmu tečaj za sadjarske pomočnike, ki bi naj v posameznih okoliših pomagali pri organizaciji tega dela. Dobro se namreč zavedamo, da takemu stanju, v kakršnem je ena od naših kmetijskih panog, niso krive samo gospodarske razmere preživele dobe, temveč v veliki meri tudi pomanjkanje strokovnega znanja in zavesti naših sadjarjev. V začetku meseca decembra bomo tak tečaj ponovili, da zajamemo tudi še tiste kraje, kjer sadjarskih pomočnikov še nimamo. Na drugi strani pa smo imeli tudi na terenu celo vrsto predavanj in lokalnih tečajev, ki so bili dobro obiskani. Tudi s temi predavanji in tečaji bomo v letošnji zimski sezoni nadaljevali.

Kakšen je bil rezultat vsega tega? Razumljivo je, da se marsikje po naših sadovnjakih že na prvi pogled pozna, da je bilo nekaj tudi storjenega, vendar moramo poudariti, da ta naša akcija še ni postala vsesplošna, posebno pa ne tako temeljita, kot bi morala biti.

Naj na kratko navedem, kaj naj obsega taka organizirana akcija urejanja (asanacija) sadovnjakov.

Predvsem je treba v sadovnjakih opraviti kategorizacijo ali neko ocenitev dreves, ki naj jo izvede sam lastnik ali pa določena strokovna komisija dveh ali treh izkušenih sadjarjev, ki sadovnjake pregledajo in označijo na viden način, kaj je potrebno pri posameznem drevesu ukreniti. Ostarela, izžepana in močno okužena drevesa z visokimi kronami, ki jih ne moremo dobro poškropiti ter nas ovirajo pri negovanju in spravljajanju pridelkov ali pa so izžepana zaradi slabe prehrane, prekomerne rodnosti ali ob boleznih in škodljivcih, bi pa se s primernimi ukrepi lahko popravila, določimo za pomlajevanje. Sicer zdrava drevesa, ki pa nas ne zadovoljujejo v pogledu rodnosti ali kvalitete pridelka ter slabega oplojevanja, se označijo za precepljenje z ustrežajočo sorto. Končno pridejo na vrsto drevesa, ki zahtevajo da jim prereditmo pregoste kro-

Vsi ti navedeni ukrepi pa seveda ne bodo zalegli, če vzporedno ne bomo posvetili dovolj pozornosti redni oskrbi sadnih dreves. Tu predvsem mislim na gnojenje in borbo proti škodljivcem in boleznim. Nad 80% naših sadovnjakov trpi zaradi pomanjkanja gnojila. V negovanem sadovnjaku pa mi ne moremo dobiti potrebne krme in še dobrega pridelka sadja. Na drugi strani pa so taka izžepana sadna drevesa zelo primerna za razvoj bolezni in škodljivcev, predvsem ameriškega kaparja.

Naj navedem zgornji primer, kako se gospodarsko izplača sadovnjaku nekaj rednosti. Kmetijska šola Grm je svoj sadovnjak, v katerem je v glavnem zastopan bobovec, ki je bil precej močno napaden od kaparja, v lanskem letu lepo očistila, poškropila temeljito v začetku zime z rumesanom ter v kolobarjih pognojila. Poleg zimskega je bilo izvršeno še eno spomladansko in eno letno škropljenje. Celokupni stroški tega dela (za 100 dreves) so znašali 30.000 din. Sadovnjak je dal letos v jeseni 7000 kg lepega sadja, kar bi predstavljalo okrog 200.000 din dohodka. Ker na splošno letos ni bila sadna letina, so prihajali posamezniki, ki so nasad videli, spraševali kako je mogoče, da je ta sadovnjak tako lep, ko drugod sploh sadja ni. Zanimivo je pripomniti, da je sadovnjak na sosednji parceli, ki je bil prav tako očisten in poškropljen, ne pa pognojen, dal zelo majhen pridelok. Zaradi rednega in temeljitega škropljenja, kaparja danes v sadovnjaku že težko najdemo.

Ne strinjam se s tistimi, ki pravijo, da je bil kapar potreben in da je prav, da se sadovnjaki sušijo, češ: naši sadjarji bodo morali v bodoče pač posvečati večjo pozornost novim nasadom, če bodo hoteli imeti sadje. Res je, da je kapar marsikoga opozoril, da sadnemu drevesu posveti večjo pozornost, mislim pa, da je bolj gospodarsko, da obstoječe rodno sadno drevje pravčasno rešimo, kolikor se rešiti da. Na drugi strani pa menim, da bodo novi nasadi še preje propadli, če niti obstoječih ne znamo ali nečemo oskrbovati, kakor bi bilo potrebno.

Pri urejevanju naših sadovnjakov naletimo seveda tudi na razne težave. Našim sadjarjem se večkrat strahno smili kako drevo posekati, pa četudi kaže življenje samo še kakava veja. Isto usmiljenje kaže tudi pri drevesih, katerim je nujno razredčiti krogo, da dobi drevo svetlobo, ki je izredno važen činitelj rodnosti. Precepljenje in pomlajevanje redkoke izvajajo, pa še to večinoma nepravilno. Priporočam sadjarjem, ki tega dela še ne obvladajo, da se udeležijo zimskih praktičnih tečajev in predavanj, kjer se bodo seznanili s pravilnim izvajanjem teh del.

Kljub temu, da smo že neshetokrat opozarjali, da mora biti sadno drevje pred škropljenjem temeljito očiščeno in pripravljeno, smo ugotovili, da marsikje tega niso storili. Če ni potrebnega čiščenja in redčenja in če škropljenje ne opravimo temeljito, potem je škoda stroškov in časa, ker se površno škropljenje ne izplača. Če nimamo primernih škroplilnic ali pa jih ni dovolj, ne preostane drugega, kakor da izkoristimo ugodnosti in si jih pri svojih KZ ali

sadjarskih odsekih pri KZ pravčasno priskrbimo in skupno uporabimo. Isto velja tudi za škroplivo. Danes ni več nobenega izgovora, da škroplivo ni dobro, saj razpolagamo z različnimi preizkušenimi sredstvi, kot sta na primer rumesani in kreozan. Letošnje vreme je sadnemu drevesu prijalo in vsi izgledi so tu, da bomo imeli prihodnje leto lepo sadno letino, če pri svojem delu urejevanja sadovnjakov vztrajamo in akcijo pravilno izvedemo.

Na koncu ponovno pozivam naše sadjarje, da izkoristijo zimsko sezono in izpopolnijo svoje strokovno znanje v sadjarstvu ter praktično izvršijo v strnjeni fronti vse potrebno, da rešimo naše sadjarstvo. Naše sadno drevje, ki nas spomladi razveseljuje, poleti hladi, v jeseni hrani in pozimi greje, nam bo bogato plačalo naš trud in našo dobro voljo!

Inž. Lojze Hrček

Moški pevski zbor v Mirni peči

V Mirni peči so na raznih sestankih že nekaj razpravljali, da bi bilo lepo in prav, če bi dobili moški pevski zbor. No, ta želja se je sedaj vendarle uresničila. Letos 10. novembra so imeli pevci ustanovni sestanek in takoj pričeli z vajami.

Vztrajnost in discipliniranost pevcev se je zahvaliti, da so že v kratkih 14 dneh naštetih tri pesmi (Jenkov naprej, Simonitiyevo Pesem Titu in staro puntarsko Le v kup uboga gmajna). V njih zapeli na proslavi Dneva republike. Kajpak pesmi še niso mogle biti zapete kot bi bilo treba, vendar so res navdušile občinstvo. Sedaj pripravljajo spored za občinski praznik (marca 1954) in tudi za samostojni koncert, ki bo maja drugo leto.

Led je prebit. Zbora želimo vztrajnost in uspehov in tudi čimveč novih pevcev. Naj vzhodu moških sledijo še mirnopske pevke in začno redno vaditi, da bo tudi Mirna peč prišla h krajem, ki prizadevno in uspešno gojijo pevsko kulturo.

Popravek

V 48. številki Dolenjskega lista nam je tiskarski škrat pošteno zagodel. Verjetno se ga je tudi on na praznik naseljal. Poleg številnih slovničnih napak v članku, je zlasti spremenil navedbe v članku »Težave s stanovanji v Novem mestu«. Pravilno se mora glagoliti, da je povprečna marža novomeških podjetij letos nižja za 0,55%, in ne za 55%. Prav tako je v istem članku navedeno, da je določena stanovanjska najemnina v mestu na 0,30 din od točke in kv. metra in ne 30 din od točke in kv. metra, kot je popačil navedbo tiskarski škrat.

Na novomeškem Glavnem trgu sta dokončani stavbi Narodne banke in Državnega zavarovalnega zavoda (zgradil GOP)

Kako je z alkoholizmom v naši vasi

Alkoholizem je tudi na Dolenjskem zelo pereče vprašanje, zlasti v vinorodnih krajih. Da se tega zaveda tudi naša mladina, nam dokazuje lepi članek mladice dijakinje prvega letnika novomeškega učiteljskega, ki ga v naslednjem približujemo.

V vinorodnih krajih naše domovine srečujemo neredke pojave, ki nas mora prebiti ob mislih na usodo naših ljudi. Ta pojav je preobilo uživanje alkohola.

Tudi na pobočjih šentruperskih hribov, zlasti pa v okolici Zabukovja precej dobro uspeva vinska trta. Tu gojijo kmetje predvsem šmarnico. V vasi ni tako revnega kmetja, da bi ne imel vsaj 20 arov vinograda; zato je alkoholizem precej razširjen. Med vaščani se najdemo tudi taki ljudje, da tudi en dan ne morejo strpeti brez alkohola. V glavnem pijejo odrasli, vendar sem opazila nekaj primerov uživanja alkohola tudi pri šoloobveznih otrocih in celo predšolski deci.

Neki kmet ima pri nas precej veliko posestvo, poleg tega pa še lep kos vinograda. V družini je veliko otrok. Ta družina se sedaj zvesto izpolnjuje stare hišne navade. Gospodar prinese jutraj v kleti navadno pol litra žganja. Družina ga spije, še preden gre na del. Oče skoraj vsako jutro modruje pri zajtrku: »Ni boljšega zdravja kot v tešče kozareček žganja.« Seveda so ga pri tem vedno deležni tudi najmlajši otroci.

Opoldne mati ne utegne skuhati kosila, zato je družina kar ob suhi hrani. Oče prinese vina, mati pa kruha, in kosilo je gotovo. Vsek dobí kos kruha ter dva ali tri kozarce vina. Ob taki hrani gredo otroci nato v šolo. Velikokrat je podobno tudi za večerjo. To se ponavlja iz dneva v dan. Posledica pitja pa je, da sta mlajši hčeri — dvojčki — telesno in umsko zaostali. Stari sta enajst let, a nihče jima ne bi prisodil več kot šest. V prvi razred hodita že 4 leta.

Pri neki drugi hiši imajo hčeri, ki sta tako navajeni na

alkohol, da sta, kadar doma zmanjka vina, bolni. Mlajša spije — zdaj ji je dvanajset let — kozarec žganja v duško.

Tudi Micka in Marička, ki sta že precej v letih, ljubita kapljico. Prva dela na majhni kmetiji sama, druga pa ima več zemlje, vendar slabše. Ker je velika pijanka, jo je moč zapustiti in šel s hčero drugam, da ima mir. Seveda je Maričkina kmetija začela propadati, saj ni bilo reda ne v hiši ne v hlevu ne na polju. Italijani so je 1943 požgali hišo in od takrat stanuje v sobici nad zidnico. Vaščani bi ji radi pomagali obnoviti domaćino, a ni hotela. Na njenih njivah raste osat, srobot in drugo, kar ne spada sem. Prav tako je v ledini Mickino posestvo. Jeseni, ko je povsod dovolj vina, so z njima velike težave. Tudi po tri tedne neprestano pijeta. Takrat živina po več dni ne dobi nič jesti. Neko noč je Marička pijana obležala v snegu. Vaščani so jo našli nezvesto in jo s težavo ohranili pri življenju.

Najhuje pa je v družinah, kjer je oče alkoholik. Ker že vnaprej zapije vse zaslužek, trpi družina pomanjkanje.

Pijančevanje povzroča torej v naši vasi veliko škodo in nesreče, posameznikom, družinam in vse skupnosti. Nevarno najeda ljudsko zdravje in ovira gospodarski in kulturni razvoj. Zato je nujno prijeti boj proti alkoholizmu. Ljudje so pri nas zelo slabo poučeni o zdravstvenih stvareh, zlasti kar zadeva škodljivost alkohola. Zato bi nam bilo treba čimveč poučnih predavanj. Posebno bi bilo potrebno propagirati treznost med mladino. Tako bi se v nekaj letih tudi v naši vasi alkoholizem precej zmanjšal. A. B.

Iz naših kreajo

V SENTJERNEJU SO PROSLAVILI DAN REPUBLIKE

Solska mladina v Sentjerneju — otroški vrtec, osnovna šola, gimnazija in Vajenska šola — je pripravila za 29. november lepo solsko proslavo. Prav zanimiva in vzpodbudna je bila zamisel tov. Škerletove, da so razredi v celoti sodelovali pri programu in so peli ter recitali kar v dvorani. Ko so končali svoje točke so bili spet gledalci, s sporedom pa so drugi nadaljevali na odru.

Večerna proslava je privabila veliko ljudi; do zadnjega so napolnili dvorano in z zanimanjem sledili prireditvi na odru Doma ljudske prosvete. Spored sta izvajali: občinska

godba pod vodstvom Franceta Hudoklina, pevski zbor, ki ga je vodil ravnatelj nižje gim. Marinč, recitatorji iz gimnazije, Vajenske šole in drugi. Rajalni nastop je našturila učitelj. Sajetova, lepe telovadne vaje pa je pripravil predmetni učitelj Boris Gabrič. Od vseh točk je gledalce najbolj navdušila plesna skupina gimnazij, ki je ob spremljavi Jožeta Novaka izvedla ples. Ples je našturil učitelj, Petričeva.

Ta prireditev je bila res lepa in v zornu proslava našega velikega ljudskega praznika. C

NOVOMEŠKA KRONIKA

Ljudska univerza, ki uživa med Novomeščani lep sloves, je spet začela s predavanji. Tako je v sredo 2. decembra predaval o svojih vtisih iz Anglije ljudski poslanec ing. Jože Levstik, naslednje sredo pa šef-urednik Državne založbe Slovenije Ciril Vidmar o preokretu v svetovni politiki. Obe zanimivi predavanji sta imeli lepo število poslušalcev. Škoda je, da navzlic prizadevanju Ljudske univerze (že štiri leta) predavanja ne privabijo še obiskovalce iz delavskih vrst, ki splošne izobrazbe prav gotovo potrebujejo. Pa ne samo ti, še so tudi drugi, ki jim več razgledanosti ne bi škodilo.

Turistično razstavo je priredila Gostinska zbornica Novo mesto v zvezi s turističnim društvom in ob sodelovanju Društva gostinskih abonentov v Ljubljani. Razstava je imela turistično-gostinski propagandni namen s posebnim poudarkom za Dolenjsko. Razstavljene so bile velike fotografije dolenjskih in drugih turističnih krajev, turistični prospekti, tudi nekateri inozemski, etikete za

kovčke malone vseh jugoslovanskih hotelov, jedilni listi hotelov, gostiln in restavracij (nekateri še iz leta 1942), ne toliko, da pokažejo izbor jedi, ampak predvsem zaradi njih estetskega učinka, in podobno. Razstava prvič prirejena v Sloveniji za široko javnost je pravzaprav zasnova bodočega gostinsko-kulturnega muzeja. Pokazala je, zlasti s turističnimi prospekti in gostinskimi jedilnimi listi, kakšno skrb posvečamo estetski turističnogostinske propagande, kajti zadnji turistični prospekti so nam res lahko v čast. Majhno pa zanimivo razstavo (pri »Putniku«) si je ogledalo veliko ljudi.

Dolenjsko poklicno gledališče je bilo predmet sestanka predsednikov in tajnikov svetov za kulturo in prosveto pri okrajnih ljudskih odborih iz Kočevja, Crnomlja, Krškega in Novega mesta ter drugih kulturnih delavcev iz naštetih krajev. Sestanek je bil v Novem mestu, imel je pa predvsem posvetovalni značaj. Pokazalo se je, da idejo o dolenjskem poklicnem gledališču podpirajo vsi, bilo pa jih je precej mnenja, da je z ozirom na finančne težave nemara to šele zadeva prihodnosti (morda bližnje), oziroma je bilo domneno, da bi predsedniki in tajniki svetov predlagali ustanovitev takega gledališča, oziroma finansiranje, okrajnim odborom Kočevje, Crnomelj in Novo mesto (Krško bi za sedaj odpadlo). Če bi ljudski odbori pristali na finansiranje, naj bi s takim gledališčem začeli v Kočevju, ker imajo dvorano, priskrbijo pa lahko tudi stanovanja za gledališčne osebe, kot je poudaril njihov zastopnik. Dolenjski list je bil o tem vprašanju razpisal anketo in prosil, da se še kdo oglasi.

Predgrad ob Kolpi

Obletnico ustanovitve republike in nove Jugoslavije smo nam vse lepo proslavili. Proslava se je začela na predvečer 28. novembra s povorko po vasi, na čelu katere je igrala godba na pihala, za njo pa so korakali gasilci. Povorka je zavila v dvorano združnega doma, kjer je bil nato svečani del proslave z bogatim sporedom. Po odigranju himne, je govoril o pomenu 29. novembra in zgodovinskih sklepih AVNOJ na drugem zasedanju v Jajcu pred enajstimi leti, predsednik občinskega ljudskega odbora Jure Preblič. Sledil je nastop solske mladine, ki je pod vodstvom učiteljice Slavice zapela več pesmi in tudi deklamirala. Pri svečani proslavi so sodelovale vse organizacije in tudi ostalega občinstva je bilo toliko, da je bila dvorana združnega doma premajhna.

tem se bo delo res razvilo. Za pouk ročnega dela bodo šole dobile potrebno orodje in material. Nameravajo pa še na šolske ustanovitvi tudi šolsko zadružno, da bi tako šolarji že v mladih letih spoznali združništvo in njega korist.

Razveseljivo je, da so se prav mlade učiteljice lotile dela z vso vnemo in prepričanostjo, da bodo solske razstave ob koncu solskega leta pokazale že precej izdelkov, ki bodo nazorno izpričali praktično smer ročnega dela. Ko bodo premagane težave pri nabavi raznega materiala za vezenje, bodo deklice lahko deležne tudi pouka v vezanju. Sicer pa bomo o tem še pisali.

B. R.

Bogat lovski plen

Pretekli petek dne 3. dec. je imela lovska družina v Sentjerneju izredno srečo: ustrelili so v Kobilah na Gorjancih 150 kg težkega divjega prašiča. Prvi strel mu je zadal Okički Jože, smrtnega pa njejnega brata Okički Franc, oba sta iz Vrhpolja. Mrcina je bila zalita z mastjo.

Vajenci in Vajenska šola v Novem mestu

Vajenska šola ima namen izobraziti vajence najrazličnejših strokovnih in tehničnih strokov in jim dati splošno izobrazbo. S tem svojim programom pomaga ustvariti nižji strokovni kader za naše tovarne, obrtne delavnice in obrtne obrate.

Našo šolo obiskujejo sedaj vajenci ključavničarske, strojno ključavničarske, mehanične, železostrojarke, kovarke in kleparke stroke, ki so združeni v kovinarskem odseku šole. Mizarji, kolarji, sodarji in lesostrugarji so združeni v lesnem odseku. Krojači moških oblek, krojači ženskih oblek, šivilje, pletilje, tapetniki in šivilje perila so združeni v oblačilnem odseku, medtem ko pa so čevljarji, opankarji, izdelovalci gornjih delov čevlja, sedlarji in torbarji v tsnjarskem odseku. Vsi ti vajenci imajo poleg splošnoizobraževalnih predmetov: slovenski jezik, gospodarstvi zemljepis, zgodovina delavskega gibanja in zakonodaja z ustavo, še strokovne predmete: tehnologijo obdelave, tehnologijo materiala, strojne elemente, strojeslovje, strokovno risanje, strokovno računstvo in poklicno higieno. Strokovni predmeti so za vsako stroko različni in se merzajo poučevati ločeno. Vse

strokovne predmete poučujejo strokovnjaki, to se pravi, ljudje od stroke, najboljše mojstri oz. pomočniki.

Pouk za te vajence je na naši šoli celoten, to se pravi 10 mesecev na leto, in to dvakrat tedensko, kajti z Zakonom o vajencih je določeno, da smejo vajenci biti zaposleni na teden 42 ur, in to 28 ur v delavnici in 14 ur v šoli. Na ta način in šolski pouk dvakrat na teden po 7 ur, in sicer enkrat tedensko popoldne (popoldne od 7 ure do 13 ure in popoldne od 13 ure do 19 ure). Šolski prostori so torej zasedeni nepretrgoma od 7 ure jutraj do 19 ure zvečer.

Poleg zgoraj imenovanih vajencev pa obiskujejo našo šolo še drugi vajenci: mlinarji, pekli, slaščičarji, steklarji, fotografirali, vulkanizerji, mesarji in pekarji. Ti obiskujejo pouk samo enkrat tedensko, in to splošne predmete, medtem ko se učijo strokovnih predmetov v šestdesetih tečajih, ki jih prireja svet za prosveto in kulturo LRS. Da ti vajenci ne obiskujejo strokovnih predmetov na naši šoli, je vzrok premajhno število učilnic in pomanjkanje strokovnih predavateljev.

V letošnjem letu je vpisanih 260 vajencev, in to: 63 ko-

vinarjev, 84 lesne stroke, 55 oblačilne stroke, 30 čevljarke stroke in 26 vajencev raznih strok. Po statistiki od leta 1945 je število vajencev neprestano naraščalo, in sicer takole: šolsko leto 1945-46 86 vajencev; 1946-47 94 vajencev, toda odpadli so trgovski vajenci; 1947-48 93 vajencev, a odpadli so zidarji in tesarji; 1948-49 170 vajencev; 1949-50 213 vajencev; 1950-51 197 vajencev, a odpadli so poleg zgoraj navedenih še brivci in avtomehanska stroka; 1951-52 236 vajencev; 1952-53 161 vajencev — v tem letu so odpadli še vajenci živilske stroke in stroke stanovanjskih obrti (pečarji, soboslikarji, črkoslikarji, dimnikarji); 1953-54 240 vajencev. Ker se predvideva v Novem mestu in bližnji okolici, da se bo industrija, kakor tudi veliki obrati, močno razvila, je pričakovati, da bo pritok vajencev tudi v naslednjih letih močno naraščal.

Vajenci avtomehanske stroke, ki so v učnem razmerju pri velikih podjetjih SAP, Baza cest, Plonir in Prevozniško podjetje v Straži, bi lahko tudi posejali našo šolo, vendar zaradi pomanjkanja prostorov obiskujejo šolo v Šentvidu nad Ljubljano. Ko bo v polnem obratu tovarna avtomobilov in motorjev v Kandiji, bo število vajencev toliko naraslo, da bomo morali na naši šoli odpreti tudi avtomehanski oddelke. Prav tako imamo zadostno število vajencev briv-

ske, frizerske in lasničarske stroke, ki bi prav tako lahko obiskovali našo šolo, ker je strokovnih moči dovolj, le prostorov ni.

Vajenci, prihajajo večinoma iz kmečkih družin, torej s podeželja. Čeprav je predvideno, da se sprejemajo v uk le učenci z dvema razredoma gimnazije oz. šestimi razredi osnovne šole, je večina učencev ta predšolska izobrazba znižana na 4 razrede osnovne šole s preizkusnim izpitom. Taki učenci pa zelo težko sprejemajo učno snov in je zato v navodilu sveta za prosveto in kulturo LRS predvideno naslednje formiranje razredov:

a) razred se formira, če je vpisanih najmanj 15 vajencev raznih strok; če tega števila razred ne doseže, potem se razred združuje. N. pr.: I. in II. ali II. in III. ali pa vsi trije razredi skupaj;

b) za ubvedbo strokovnega pouka je potrebno, da je v vseh treh razredih najmanj 15 učencev iste stroke;

c) če ima šola za kateri koli razred najmanj 25 vajencev raznih strok in je med njimi 10 vajencev iste stroke, se za nje lahko formira ločen oddelke za strokovni pouk;

d) vzporednico ustanovimo, ako je v razredu nad 30 vajencev.

Na podlagi tega navodila smo formirali 15 razredov, in sicer: I. II. in III. razred kovinarske stroke; I. II. z vzporednico in III. razred lesne stroke; I. II. in III. razred obla-

čilne stroke; II. in III. razred usnjarske stroke ter I. II. in III. razred raznih strok. Teh 15 razredov smo razporedili v 3 učilnice vsak dan v tednu razen sobote. To pa zato, ker je Obrtna zbornica na podlagi želj podjetij in mojstrov zahtevala soboto prost. Ob sobotah imajo v vseh delavnicah in obratih zaključna dela, popoldne pa morajo biti vajenci prosti, da porabijo ta čas za osebno higieno, za čiščenje obleke itd.

Po zadnji konferenci upraviteljev strokovnih šol pa so predstavili oz. razsvetlo in spredstvi sveta za prosveto in kulturo zahtevali, da se kovinarski razred delijo, in sicer tako, da bodo imeli kovarji in kleparji samostojne razrede: ključavničarji, strojni ključavničarji, mehaniki, železostrojarji pa svoj razred. Ta delitev kovinarskih razredov je opravljena s tem, da je v razredih zadostno število vajencev in pa zato, ker kovarji in kleparji ne potrebujejo toliko znanja v strokovnem računstvu in da obravnavajo pri ostalih strokovnih predmetih res edino svojo stroko. Prav tako so nam svetovali, da delimo I. razred raznih strok v razred usnjarske stroke in razred raznih strok. Na ta način se šola poveča za 4 razrede in bi jih torej imeli skupno 19. Zaradi takega števila razredov pa nam je nujno potrebna še ena učilnica, da bo pouk tekel normalno.

Za uspešen pouk na šoli je

potrebna tehnološka zbirka in zbirka najrazličnejših učil. Nujno je, da imajo učenci pri strokovnem risanju risalne deske in risalni pribor. Vse to se zdaj grnadi v pisarno, kjer imamo tudi zbornico za 15 predavateljev in v kateri se sprejemajo tudi stranke, to so mojstri in stari, ki sprašujejo o uspehih vajencev oz. otrok. Povsem jasno je, da se na ta način ne more v pisarno uspešno delati, kar seveda zavira tudi učne uspehe. Da se te razmere izboljšajo, je šoli potreben kabinet, kamor bi se spravljali učni pripomočki, tehnološke zbirke, učila in ostali pribor.

Vse to nakazuje, da mora Vajenska šola v prihodnjem šolskem letu dobiti svoje poslopje, v katerem bi moralo biti najmanj 5 učilnic in 7 delavnic, ki bi bile opremljene tako, da bi lahko teoretično znanje podkrepili s praktičnim delom. Poleg tega bi morala stavba imeti tudi pisarno, zbornico in vsaj 2 kabineta za učila in tehnološke zbirke. S tem bi bilo za daljšo dobo let urejeno vprašanje Vajenske šole.

V učnem načrtu je tudi predvojaška vzgoja in telovadba. Ker je učne ure telovadbe težko razporediti v sedanjih dve telovadnici, ki sta že itak prenapolnjeni s telovadnimi urami gimnazije, učiteljske, osnovne šole in Vajenske šole za trgovinske vajence, bi bilo potrebno, da je v isti stavbi tudi telovadnica

z odrom, na katerem bi imeli vajenci svoje akademije, slavnosti in kulturno-prosvetne nastope, kot n. pr. dramske, glasbene, pevске itd. S telovadnico bi lahko izpolnili običajno vrzel, ki jo danes opažamo pri izvensolski vzgoji vajencev. Vajenci bi imeli v tej dvorani tudi svoj nujno potreben kino na ozki trak, kjer bi predvajali strokovne filme. Prav tako bi v tej dvorani imeli predavanje ljudske univerze, kar bi mnogo pripomoglo k izboljšanju vzgojnega problema delavske mladine.

Posebno vprašanje delavske mladine je internat. Sedaj je internat v prostorih bivše hiše frančiškanskega samostana. Kapaciteta tega internata je 24 postelj, kar pa je odločno premalo za zadostitev vajenskih potreb. Opaziti je, da se vsako leto prilaga več vajencev, ki bi hoteli stanovati v internatu. Posebno se to opaža v zimskih mesecih, ko hočejo zaradi mraza in slabih vremenskih prilik stanovati v internatu tudi tisti vajenci, ki v poletnih mesecih stanujejo doma na podeželju, učijo pa se v mestnih podjetjih oz. obrtnih obratih. V internatu so samo 3 spalnice. Nikakor se ne more urediti tudi dnevna soba oz. učilnica, kjer bi se vajenci zadrževali v prostem času. Prav zato se spalnice ne morejo urediti tako, kot to predpisujejo higienski predpisi. Inventar vajenske internate je v silno slabem stanju, kajti ves inventar je bil na-

Pomagajmo gluhih!

To je klic, ki naj ne ostane pri nas brez učinka, kajti gluhi potrebujejo naše pomoči. In pomagamo jim lahko na pravi preprosti način. Spet so v prodaji tablice tumbolke Zveze gluhih v Jugoslaviji, to so tablice VII, kola, čigar zbrajanje bo 15. decembra v Novem Sadu, Razen Jugoslovanske loterije je ta tombola ena največjih takih prireditvev.

Vseh registriranih gluhih je v Jugoslaviji 37.269 — 20.458 moških in 16.811 žensk. Največ jih je v Srbiji: 15.602. Sledi LR Hrvatske z 9.069, v LR BiH jih je 7.064, v LR Makedoniji 2.276, v Sloveniji 2.369 in v Crni gori 589.

Največ gluhih je v starosti nad 25 let, zaradi poškodb med vojno in poškodb pri delu. Težak problem je, kako poskrbeti za te ljudi in jih priločiti drugemu delu, ki ga bodo lahko opravljali navzlic svoji hiši.

Se težje pa je vprašanje šolanja in zaposlitve mladih ljudi, ki niso samo gluhi, ampak tudi nemi — posledica prirojene ali pridobljene gluhohe v otroštvu. Zato se je Zveza gluhih Jugoslavije že večkrat obrnila na javnost s prošnjo za pomoč s tem, da bi ljudje kupovali tumbolske tablice in tako podprli akcijo za pomoč gluhih.

Dosedanjih šest kol je dalo okrog 18 milijonov čistega dobička. S tem denarjem so delavnice gluhih in nemih oskrbeli z orodjem, ustanovili so pa tudi založniško in tiskarsko podjetje »Kosmos« v Beogradu, ki zaposluje gluhe in tiska ter izdaja vse potrebne učne knjige za šole gluhih, za vzgojitelje in učitelje, ki se pripravljajo za plemeniti, težki poklic na gluhozemljah.

Cisti dobiček VII. kola je

namenjen ustanovitvi ekonomskega učilnice gluhe ter za obnovu obrtniške delavnice, v kateri bi zaposlili večje število gluhih, ki doslej zaradi slabih kvalifikacij niso zaposleni.

Pozivamo vas, da kupite tumbolske tablice in tako podprete veliko človekoljubno akcijo Zveze gluhih Jugoslavije.

Tablice prodajajo vsi prodajalci srečk Jugoslovanske loterije in trafikanti. Tablica stane 50 din.

Šentupert

Praznik republike smo praznili na predvečer 28. novembra z akademijo. Pomen 29. novembra za našo skupnost je v izbranih besedah lepo orisal šolski upravitelj Bojan Brezov. Šledile so recitacije pionirjev, nastop mladincev in druge točke, za zaključek pa je vrla mladina z rajanjem razveselila vse navzoče. Sodeloval je jazz iz Sevnice.

V zadnjem času so oživela dela na popravilu vaških potov, katere prebivalci pridno popravljajo. Umestno bi bilo, da bi k popravilu prispevala delež tudi podjetja, ki pota in ceste največ izkoriščajo s prevozi lesa in tudi z drugimi vožnjami.

M. B.

Na Frati so odkrili spominsko ploščo

Letošnje lovsko praznovanje državnega praznika na zgodovinski Frati, ki ga je organizirala Okrajna lovka zveza Novo mesto, je bilo združeno z lepo spominsko svečanostjo: vsem lovcom, ki so padli v času NOB kot borci, aktivisti ali talci, so odkrili v bližini partizanske koče lepo spominsko ploščo.

Udeležba na letošnjem praznovanju je bila zelo velika. Poleg lovcev in zastopnikov lovskih družen celoga okraja so se spominske svečanosti udeležili tudi predsednik OLO Novo mesto Viktor Zupančič, predsednik lovske Zveze Slovenije dr. Jože Beniger, podpredsednik lovske Zveze Slovenije Ivo Krevs, dalje svojci padlih borcev-partizanov, zastopniki okrajne Lovske zveze Celje, zlasti veliko število lovcev pa je bilo iz lovske družine Jesenice na Gorenjskem. Skupno se je udeležilo večerne proslave pri odkritju plošče okoli 200 ljudi.

Ob plapolanju lovskega ognja je odkril ploščo predsednik okrajne Lovske zveze Novo mesto Franjo Bulc. Za njim je govoril dr. Jože Beniger, ki je čestital novomeški lovski zvezi k lepi zamisli in prireditvi. Viktor Zupančič je v svojem pozdravnem govoru poudaril, da je lovstvo močna organizacija in pomembna panoga, da pa se morajo člani zavedati tega, da jim družba zaupa orožje in jamstvo ter izvrševanja lova. Pozval je vse lovce, naj pokažejo poleg lovske tudi svojo politično zavest ter aktivno sodelujejo tudi v

naši osnovni politični organizaciji SZDL.

Ko je v tiho temno noč odkrila salva iz lovskih pušk v počastitev vsem v vojni padlim lovcom, so svojci in lovci položili vence in cvetje pred odkrito spominsko ploščo. Posebno lep je bil vенеč gorenjskih lovcev, spleten iz visoke planinske flore in planinskega cvetja iz kraljestva gamsov. Tih akord žalostinke lovskih rgov iz bližnjih gričev in smrekove vejice, ki so izza lovskih klobukov padale v ogenj v počastitev vseh žrtev NOB, so izvabile solze v oči tudi resnih lovcev. Po svečanosti na prostem je bila v koči svečana seja v počastitev dneva republike, nato pa prijetno lovsko kramljanje. Drugi dan je bila na sektorju Brezove rebri vzorna lovska bradaka, katere se je udeležilo nad 100 lovcev.

Spominske plošče padlih borcev in žrtev v Metliki

Požar v Voljčjih njivah pri Mirni

25. novembra je nenadoma nastal požar v gospodarskem poslopuj posostnika Dolinarja v Voljčjih njivah pri Mirni. Na pomoč so prihiteli gasilci okoliških gasilskih družen, ki so takoj stopili v akcijo in s požrtvovalnim naporom omejili požar, da se ni razširil še na sosednja poslopja, oddaljena v komaj 10 metrov od požara. V nevarnosti je bila cela vas in le požrtvovalnim gasilec se je treba zahvaliti, da se ogenj ni razširil. Zgoraj je kolezic in hlev s podom. Škoda je velika in še daleč ni krita z zavarovalnico.

In vzrok požara? Spet stara pesem, zažgali so otroci, ki so se igrali z žgalkami. In kdo je kriv? Prav gotovo v prvi vrsti starši, ki pustijo otrokom žgalko, ali jih pustijo v takem kraju, da lahko pridejo do njih, ker jih nihče ne nadzoruje. Ali ne bi bilo lažje

zakleniti žgalko kot pa graditi novo gospodarska poslopja?

LEP PLEN POLJANSKIH LOVCEV

Prejšnji teden so imeli domači lovci precej sreče. Marko Režek je ustrelil 150 kg težkega divjega merjasa, Rudolf Marjerla pa 120 kg težko divjo svinjco. Merjasec je bil izredno rejen, saj je imel pod kožo skoraj 3 cm debel speh, pa tudi srvinja je bila tolstja. Kaj bi tudi ne bila, saj sta v poletju in jeseni pospravila precej poljskih pridelkov z njiv, sedaj pa ne bosta več delala škode.

J. S.

V Ribnici so odkrili padlemu partizanu Majniku spominsko ploščo

Praznik republike so tudi na Kočevskem lepo praznovali. V večjih krajih so bile pred praznikom akademije in proslave. 29. novembra pa je bila v Ribnici lepa slovesnost; ob 10 uri so odkrili spominsko ploščo prvoborcem in organizatorju osvobodilnega gibanja v ribniški dolini Antonu Majniku. Anton Majnik je bil primorski rojak. Proti fašizmu se je boril od vsega začetka. Delal je skupno s primorskimi junaki Gortanom in tovariši, katere so fašisti ustrelili na Bazovici. Majnik je fašističnim rabljem pobegnil, prešel v Jugoslavijo ter dobil službo. Bil je učitelj na šoli v Zviržah v Suhi krajini. Od tam je prišel v Ribnico, kjer je posebno agilno sodeloval med godbeniki. Tu ga je zalotila okupacija. Italijanski okupator je začel takoj poizvedovati za njim. Majnik pa je bil že med prvimi partizani v varnih za-

vetjih gozdov. Še isto jesen leta 1941 je padel po nesrečnem naključju v roke Italijanom, katerim pa je ušel. Bil je zvezan z verigo, ki mu jo je presekala neki kovač v Strugah. Velike zasluge za uspešen razvoj osvobodilnega gibanja v ribniški dolini ima ravno neustrašni borec partizan učitelj Majnik. Leta 1942 je bil v Notranjskem odredu, jural je v Dolomitskem hribovju, tolkel sovražnika po Notranjskem in Dolenjskem. 21. novembra 1943 pa je skupina s se nekatere tovariše padel v zasedo domobranski in nemški koloni v Ribnici in bil smrtno zadet. Na stavbi pred katero je padel junaki sin naše Primorske, so mu odkrili lepo spominsko ploščo, ki naj bo v trajen spomin na junaka partizana in učitelja Antona Majnika. Odkritju spominske plošče je prisostvovalo lepo število Ribničanov.

NOVOLETO NAGRADNO ŽREBANJE »DOLENJSKEGA LISTA«

Prva nagrada: RADIOAPARAT — vreden 40.000 din.

Ostale nagrade: divan, 2 m drv, več ročnih vozičkov, 500 kom zidne opeke, steklenina — servisi in pod, lesena galanterija za gospodinjstvo, keramični izdelki, več steklenic likerjev, malinovca itd.

NAROČNINA ZA LETO 1955 MORA BITI PLAČANA DO 31. JANUARJA 1955.

Žrebanje bo meseca februarja!

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

TEK REPUBLIKE

Ze vsa leta po osebohoditvi organizirajo v Ljubljani za 29. november »tek republike«. Takrat tekmujejo po ljubljanskem cestah najboljši tekači iz vse Slovenije, katerim se pridružijo še nekateri posamezniki iz ostalih bratskih republik.

Tudi naša Dolenjska je vsako leto bolj zastopana na tem tekmovalstvu. Društva Partizan iz Novega mesta, Črnolija in Kočevja so letos poslala svoje najbolje atlete-tekače. Tudi novomeška Trgovska šola je poslala devet tekmovalcev, ki so se za tekmovalstvo že dijše časa vne-

to pripravljali. Upravitelj šole Jlen je nabavil potrebno opremo in krijo vse stroške potovanja v Ljubljano.

Med Dolenjci je imel največ sreče mladi Simončič iz Črnolije, ki je prvi prišel na cilj. Tudi mladike Trgovske šole Novo mesto bi kmalu prejeli pokal, vendar sodniki na cilju niso mogli ugotoviti točnega vrstnega reda, ker je večina, razen njih in dveh iz Ljubljane, tekla po napačni poti.

Tako so tudi atleti Dolenjske dostojno počastili naš največji državni praznik.

J. G.

Brzoturnirji

Praznik Dneva republike sta bila dva brzoturnirja. Na brzoturnirju za okrajno prvenstvo je zmagal Sila z eno točko naskoka pred Bilbijo. Škok je presenetil z delitvijo tretjega mesta in s sedmimi točkami. Izgleda, da se je spet povrnil v staro brzoturnirsko formo. Med drugim je tudi zmagoval Sila moral pred njim položiti orožje. To je bil obenem edini poraz zmagovalca. Tudi Mihelin prihaja v staro formo, kar je pokazal z osvojitvijo tretjega in četrtega mesta.

Fink je zmagal na društvenem prvenstvu Na društvenem prvenstvu za november se je favoritom Finku, Hofu, dr. Golezu in Popoviču pridružil še Bojančič, ki je bil v

Sila Mitja okrajni prvak

V nedeljo 28. novembra in na

praznik Dneva republike sta bila dva brzoturnirja. Na brzoturnirju za okrajno prvenstvo je zmagal Sila z eno točko naskoka pred Bilbijo. Škok je presenetil z delitvijo tretjega mesta in s sedmimi točkami. Izgleda, da se je spet povrnil v staro brzoturnirsko formo. Med drugim je tudi zmagoval Sila moral pred njim položiti orožje. To je bil obenem edini poraz zmagovalca. Tudi Mihelin prihaja v staro formo, kar je pokazal z osvojitvijo tretjega in četrtega mesta.

Fink je zmagal na društvenem prvenstvu Na društvenem prvenstvu za november se je favoritom Finku, Hofu, dr. Golezu in Popoviču pridružil še Bojančič, ki je bil v

Vzgojna svetovalnica v Novem mestu

Zaskrbljena mati: Vaš sin je star 14 let in išče za branje samo detektivske romane, ki niso prijemni, bere tudi ponoči. Vprašate, kaj naj storite. Odgovor velja tudi drugim, ki ne vedo za mladinsko literaturo.

Detektivski romani so berivo za zabavo po težjem duševnem delu. Otrok tega oddiha ne potrebuje, ker so zanj oddih po napornem šolskem delu. Šport, igre in končno knjiga, ki ima umetniško, vzgojno in moralno vrednost. Vaš štirinajstletni sin

še ni trden, da bi mu detektivski romani moralno ne škodili. Če ga ne boste sistematično odvrčali od slabega čtiva, bo efekt ta, da bo odklanjal knjige z lepo tujo štiri dni ob koncu novembra skoraj doseglo število 30. Na brzoturnirju se skoraj vedno pojavljajo kakšni novi šahisti, ki pokažejo svoj talent. Tako je Zupančič je takoj v začetku dosegel lepe rezultate, na slavnostnem turnirju v počastitev Dneva republike pa se je med 24 udeležencev plasiral celo med finalist.

Enak uspeh je dosegel Bojančič, ki je bil v prvem krogu v razdobju štiri dni ob koncu novembra so bili odigrani kar trije brzoturnirji s skupnim številom 39 udeležencev.

punt), Copic (Sona republike, Partizanske pripovedke, Novo pokolenje) itd.

Če otrok bere med učenjem, skriva, in celo ponoči, odvrača svoje misli od učne snovi. Posledice so raztresenost, površno izdelane naloge in pomanjkljivo znanje. Priporočam vam, da uvedete družinske bralne večere; spoznali boste, kaj otrok bere, in mu pokazali zanimanje za njegov duhovni napredek ter se mu boste s tem približali. In če to nobenemu postojnemu članu socialistične skupnosti bi ne smelo biti vseeno, kaj piše naše časopise in kakšne brošure izdajajo naše založbe. Otrok bere vse, šele biblioteka v sebi sloveka, ne zna pa ločiti zrna od plevla.

Opomba: Vprašanja in dopise pošiljate na naslov: Vzgojna svetovalnica pri Društvu prijateljev mladine v Novem mestu (Učiteljske).

Klorofilna SOLEA zolna pasta

KINO

Kino KRKA Novo mesto

Od 10. do 13. decembra: ameriški film Uročen.
Od 14. do 16. decembra: jugoslovanski film Vsi na morje.
Od 17. do 21. decembra: angleški barvni film Vzpom na Everest.

Potujoči kino Novo mesto

predvaja ameriški film Težka pot v petek 10. decembra ob 18. uri v Brucinah, v soboto 11. decembra ob 18. uri v Dobruhi, v nedeljo 12. decembra ob 15. uri v Ambrusu, ob 18. uri v Zagradcu.

Kino Dolenjske Toplice

11. in 12. decembra: ameriški film Makao.
18. in 19. decembra: mehiški film Maclovina.

Kino Črnolija

9. do 12. decembra: Zena morja.
14. in 15. decembra: Njeno maščevanje.
16. in 19. decembra: Sinji galeb.

Kino Jadran Kočevje

10. do 12. decembra: jugoslovanski film Dva dni v mestu.
15. in 16. decembra: finski film Bela košuta.

Kino Loški potok

11. in 12. decembra: Trgovina s starišarji.
18. in 19. decembra: francoski film Pravna identiteta.

MALI OGLASI

Uprava za ceste LRS — Tehnična sekcija Novo mesto sprejme v službo strojno tehniko za dovršeno srednjo tehnično šolo — strojni oddelke. Prednost imajo kandidati, ki imajo že nekaj prakse in dovršen kadrovske rok. Kupim prevozno brulino in orodje za popravilo dežnikov. Roje Janko, Črnolija.

Zadržno trgovsko podjetje — Lese Novo mesto, sprejme v službo dobrega računovodjo — bilancista z nastopom 1. januarja 1955.

NAŠEL SEM AKTOVKO z dokumenti z naslovom Savrje Franc iz Vogve mesta. Poizvedeti: Viljem Bončar, Ljubljana. Tiskarna Slovenskega poročevalca.

Obvestilo

Polletni občni zbor Kmetijske zadruge Novo mesto bo v nedeljo, 12. decembra 1954 ob 8. uri v dvorani Sindikalnega doma v Novem mestu.

Na dnevnem redu je tudi spre-

vodstvu vse do zadnjih kol. V zadnjih kolih je izgubil tri pade in si s Hofom delil tretje in četrto mesto. Fink in dr. Golez sta pa prehitela in zasedla obe prvi mesti. Zmagovalec Fink je le za pol točke ušel pred dr. Golezom, ga je neprestano zasledoval. Fink je izgubil le z Dobovskom in Bojančičem, ostale partije pa je dobil. Dr. Golez je razen s Finkom izgubil še z mladim Tešcem, ki je večkrat stih in trepet favorita. (Premagali je tudi Bojančič). Hofu brzoturnirji najbrž ne težijo.

24 udeležencev na slavnostnem brzoturnirju

V počastitev Dneva republike je SD Novo mesto pripravilo brzoturnir v Domu JLA. Udeležba na brzoturnirju je bila rekordna za letošnje leto. Poleg članov SD Novo mesta so sodelovali tudi nekateri boljši šahisti šole rezervnih učencev, ki so bili razdeljeni v dve skupini po 12 igralcev. V skupini sta zmagala Fink (N. m.) in De Maria (JLA) z 9 točkami pred prvokategorijcem Glavičičem (JLA) in Bilbijo (N. m.). Golez je vjenilek šole pa so se izkazali kot zelo dobri šahisti. Štirje prvoklasirani iz vsake skupine so se plasirali v finalu. V skupini je z dvema točkama naskoka zmagal Sila, ki je edino partijo izgubil z Zupančičem (N. m.). Poleg Zupančiča, ki si je delil s Vidakovcem 12. in 13. mesto se je v finalu plasiral tudi en predstavnik JLA Čukrov.

V finalu je namesto Finka igral Hof (N. m.), namesto Vidakovca pa Pehnek (JLA), ki je dokazal, da je učen v predmetu znanje in izkušnje. V zadnjem kolu je premagal še Pehnek, vendar mu prevega mesta ni mogel odvzeti. Zmagal je zaslužen s petimi točkami od 7 možnih. Iz skupine bi Pehnek s pol točke manj, tretji pa Čukrov.

Šahovsko društvo Črnolija vse bolj aktivno

Da bi poživelo šahovsko delo med mladino in pionirji je SD Črnolija organiziralo dva šahovska turnirja, ki sta se pred dnevi končala. Organizirano je bilo še več drugih turnirjev, med njimi brez kategorij, od katerih se

ni niti eden končal. Po turnirjih bo prvenstvo društva, v katerem je vpisano 60 članov.

Pionirski turnir je po dolgem premoru zopet razvil vrste najmlajših šahistov. Zmagal je brez poraza dijak Črnolije gimnazije Boljkovac Boris z 12 točkami, sledi mu brat Niko z dvema izgubljenima partijama, dosegel je 11 točk. Tretje mesto si je priboril Žugelj z 10 točk, Mokrovič pa je z 9 in pol točkami zasedel četrto mesto, peti je bil Mušič 7 točk. Nastopilo je 15 pionirjev.

V mladinskem turnirju je bilo še več presenečenj, vendar se je pokazala velika izenačenost igralcev in vsaka igra se je igrala na zmago. V vsem turnirju ni bilo niti enega remija. Nastopilo je 10 mladincev. Zmagal je Weiss Stefan z 8 točk, drugi Weiss Stane 7 točk, nato Turk in Švajger 6 točk in Sikona 5 točk.

Boj četrikategorikov je bil najhujši. Tudi v tem turnirju je imel največ uspeha gimnazijec Simec in dosegel tretjo kategorijo z 8 točk in pol. III. kategorijo sta dosegla tudi Vlahovič z 8 točk in Geršič s 7 in pol. Dobro so igrali tudi ostali, vendar je Kestelic najbolj razočaran in dopustil nasprotniku, da so z njegovo pomočjo prišli do dragocenih točk. Ob koncu turnirja se je popravi.

Tek JLA v Črnoliji

V čast dneva Jugoslovanske ljudske armade organizira Partizan v Črnoliji 19. XII. 1954 tek po ulicah mesta Črnolija. Zmagovalec tega teka bodo prejeli prehodne pokale. Proga bo razdeljena na dve delini: 3000 m. dincev in 3000 m. za 3000 m.

Po uspešni letošnji lahkotletski sezoni na Dolenjskem pričakuje mo število udeležbo. Partizan Črnolija bo povabil na tek JLA sledeče ekipe — tekmovalne edince JLA Črnolija, Novo mesto, Metlike ter TVD Novo mesto, Kočevje, Trebnje, Metliko in Sevnico.

ŠOLA ZA JADRALNE PILOTE

V prihodnjem letu 1955 bo v Prečni pri Novem mestu začela delati šola za pilote jadralske in padalske. Za šolanje mladincev za pilote jadralske in pilote je uprava Aerokluba in uprava Letalske šole Novo mesto razpisala

NATEČAJ

za sprejem v prvi tečaj jadralske letalstva in padalstva. Teoretični del tečaja bo v mesecih januar, februar in marec 1955, praktični pa takej po zaključenih teoretičnih izpitih.

Mladinci in mladinke, ki žele posesti kateri teh tečajev, morajo ustrezati sledečim pogojem:

1. Fizično in umsko morajo biti popolnoma zdravi, kar bo ugotovil za to določen zdravniški pregled, katerega organizira uprava Letalske šole.
2. Stari morajo biti najmanj 16 let.
3. Morajo biti aktivni člani ene od množičnih organizacij in imeti njeno priporočilo za sprejem v letalstvo.
4. Biti morajo aktivni člani Aerokluba. V kolikor doslej še niso člani, lahko postanejo.
5. Prijave bodo sprejemali vsak dan v prostorih Aerokluba — modelarska delavnica — od 14. do 18. ure popoldne. Prijave lahko pošljete do zaključno 15. januarja 1955.

Tečaj bo v prostem času v Domu JLA Novo mesto.

Vse za svobodno nebo!

Uprava Letalske šole — Novo mesto

DOLENJSKI LIST

PRISPEVAJTE V SKLAD ZA VARNOST OTROK

Lahko trdimo, da pri posameznih podjetjih v novomeškem okraju dosedaj ni bilo pravega razumevanja za plačevanje prispevkov v Sklad za varstvo otroka. Do 31. oktobra je bilo v vsem okraju plačano komaj 73.607 din, čeprav po odločbi Izvršnega sveta LRS ti prispevki ne bremene plačnega sklada podjetja.

Sredstva iz tega sklada so namenjena za spopolnitev otroške zobne poliklinike, za podporo mlečnim in dijaškim kuhinjam, za pomoč Društvom prijateljev mladine, podpore najbolj potrebnim družinam in sirotam in podobne namene. Pred kratkim se je okrajni ljudski odbor Novo mesto ponovno obrnil s pozivom na vsa podjetja za večje razumevanje do tega Sklada. Prispevki se plačujejo na poseben račun pri podružnici Narodne banke na štev. 616-608-10-5. O porabi sredstev iz tega sklada odloča poseben upravni odbor.

bran od različnih ustanov, ki tega starega inventarja niso več rabile. Del inventarja je izposojen in ga bo treba vrniti, kajti ustanove, ki so inventar posodile, ga zahtevajo nazaj. Red in disciplina v internatu nista na višku, ker se prefekti od nadzorniki prepgostokrat menjavajo. Vse to slabo vpliva na internatsko vzgojo. Nujno bi bilo, da bi bil v bodočem šolskem poslopu tudi internat s kapaciteto najmanj 35 postelj, z eno dnevno sobo, eno učilnico in eno samsko sobo za prefekta.

Da bi dokončno rešili vprašanje Vajenske šole in Vajenske internata, bi dal naslednji predlog:

Kakor mi je znano, namerava OLO združiti vse okrajne urade. S tem bi se izpraznila prostori, kjer je sedaj nastanjen Kataster. Prav tako namerava preseliti Vojni odsek. S temi preselitvami bi bil dan temelj za Vajensko šolo in internat.

Vprašanje je le še skladišče trgovskega podjetja »Rog«, 3 stanovanja in Orodjarna Gasilskega društva.

Kako rešiti to vprašanje? Nujno je, da se prične graditi v Novem mestu centralno skladišče blizu železniške postaje Kandija. S tem bi bilo rešeno tudi prevažanje blaga po mestu do raztresenih in neprimernih skladišč, ki bi se lahko uporabljala za marsikaj drugega (n. pr. Marionetro gledališče, delavnice modelarjev, radio, foto in kino amaterjev itd.).

Stanovanjska kriza je sicer še zelo velika, toda s pospešeno gradnjo stanovanjskih blokov in hiš, ki jo podpira MLO in OLO, bi se uredila tudi stanovanja za dve ožroma tri družine.

Končno je tu še orodjarna Gasilskega društva. Mesto za orodjarno je na tem mestu, dokler ustrvarjeno, vendar se mi zdi, da je prostor za prelo potrebno delo Gasilskega društva premajhen. Ali ne bi bilo prav, da se zgradi na primeren mestu zgradba za Gasilski dom, reševalno postajo in še marsikaj, kar je v zvezi s prvo pomočjo in drugo.

S temi preselitvami bi bilo rešeno vprašanje Vajenske šole in internata za najmanj 25 let, prav tako pa bi bilo rešeno vprašanje osnovne šole, gimnazije in učiteljskega.

Jože Zamljen

Ko so Belo krajino še stranovali hajduki

In sel je razbojnik v temni les in moril je ljudi vse vprek in čez.

Trgovcem je blago jemal in siromakom ga dajal.

To bil je Udmarič junak, tak zelen kot hrast in tako krepak.

Oton Zupančič

Bela krajina, majhna dežela med Gorjanci in Kolpo. Dežela, o kateri navadno govorijo, da je sanjava s svojimi breznimi, traji, stelniki in svetlozelenimi obkoljskimi pašniki. In na tej zemlji žive Belokranjci, o katerih pravijo, da so mehki in dobri ko kruh. Da so taki že stoletja.

Res, toda to je idila, lepa romantika starih dobrih časov, če se hočete. Belokranjec je mehak, da pa je obstal na svoji zemlji, je morjal biti trd. Trd skozi vse rodove, ki so živeli na tej zemlji.

Stoletja so drvela čez, domače in tuje najemniške vojske, nemški križarji, Hrvatje in Ogri, Benečani in Turki. Janičari, martolozci, uskokci in hajduki so šli tod mimo, pa Napoleonovi Francozi, nemški huzarji in ne dolgo tega savjski in Mussolinijevi osvajački. Pruski nacisti, ustaši in Čerkezji... In še na ta nečedna veriga popolna; na desetino je bilo še drugih, ki so ropali in požigali po tej zemlji.

Zato tisto o »lepah, dobrih starih časih« ne drži. Vsaj v Beli krajini ne. Meč je bil Belokranjcu stalen spremljevalec. Kmet je delal na njivi z mečem za pasom in ob razoru ga je čelask konj, na katerem je pobegnil, če mu je pretela nevarnost.

Nevarnosti pa je bilo skozi stoletja dosti. Ena izmed njih je bila hajduška.

Ko so prenehali turški vpadi, so se ob Kolpi pojavili hajduki. Vse 17. in 18. stoletje so strahovali ljudi tostran in onstran Gorjanec. Sebe Napoleonovi vojaki so za silo navz vili red in mir.

Dvesto let so hajduki vznemirjali belokranjsko ljudstvo. Bili so zlo, ki ga je rodil razstoji kapitalizem in neurejene socialne razmere. Od tod njihov srd do graščakov, bogatih župnikov in sploh imovitežev. Toda mnogi so jemali, da so dajali revežem. Spomin nanje se je v belokranjskem ljudstvu ohranil najdalj in je živ še danes. Naj vam on govori o tistih viharjih časih.

Pod cesto, ki pelje iz Bojancv proti Adlešičem, so še dandanes »hajduške jame«. V njih so v tistih časih prebivali hajduki in skrivali naplenjeno blago.

Nekdo je sklenil hajduka Uzmoviča, ki je stanoval v eni teh jam, s svojim pajdašem izrcpati adlešičko župnišče. Ker je bilo to utrjeno in zavarovano pred napadi, sta hotela župnika prevziti. Uzmovič se je oblekel kot boter, njegov tovariš pa kot babica. Vzela sta lesene nečke in natlačila notri cunj, da se je zdelo, ko da neseta h krstu otroka. V mraku sta potrkala na vrata.

Splošno gradbeno podjetje »PIONIR« Novo mesto

sprejme takoj strojno inženirsko, strojno tehniko in strojno mojstra za delo na Direkciji ali na terenu. Prav tako potrebuje garažnega mojstra večletno prakso in verziranega skladiščnika za kovinarsko delavnico. Plača po dogovoru. Ponudbe s navedbo dosedanjega dela je treba poslati Direkciji, Novo mesto, Tavčarjeva ul. 12.

Stane Gabrovec

Bela krajina do naselitve Slovencev

Najlaže vežemo najdišča v mrežo cest, ki je vezala Belo krajino z dolino Krke in preko nje z Neviodunom in Praetoriumom Laetorum, in na drugi strani pa po dolini Kolpe s Siskom. Premerstein in Rutar omenjata v svojem delu: Römische Strassen und Befestigungen in Krain sledeča pot preko Bele krajine. Od ceste po dolini Krke se je v Soteski odcepila vicalna cesta na Meniško vas, Podkoren, Poljane, Črmošnjice, Brezje, Gaber, Kot, Ručeno vas in Rožanec, kjer se je križala z Planino na Rožanec in odtod na Gradac. Na drugi strani je bila povezana s potjo, ki je peljala iz Rožance preko Talčevega vrha, Črmošnja, Adlešičev, v dolino Kolpe in odtod na današnji sv. Peter pri Mrežnici, ki kaže bogate ostanke rimske naselbine. Ta je morala biti važna postojanka na poti Seniascia. Druga pot je držala iz Novega mesta čez Gorjance na Metliko in nato zopet proti Sv. Petru pri Mrežnici. Kljub tem domnevnim in le slabo raziskanim potem pa je bila Bela krajina v rimski dobi resnično le še provinca, umaknjena od glavnih poti in mestnih središč,

župnišča in poprosila duhovna, naj jima krsti dete. Ta je njuni prošnji ustregel. Ko je šel z mežnarjem v cerkev in se pripravljati na obred, sta razbojnika izvelika iz pogrnenih neč pištoli in ustrahovala župnika in cerkovnika. Potem sta z lahkoto oplenila cerkev in župnišče in se z bogatim plenom vrnila v »hajduške jame«.

Stari Ivančič se je nekoč vračal s sejma na Hrvaškem domov na Belči vrh. V neki krmi ob reški cesti je domov gredel popivaj s tovariši. Pozno ponoči so v krmo vdrla namerjeni hajduki. Krčmar je skočil skozi okno, toda hajduki so ga ustrelili, preden je naredil deset korakov, pvice pa so ustrahovali z orožjem. Nato so od krčmarice zahtevali denar. Pripeljali so še njeno hčer in ji prav tako grozili z mukami. Hči je v poglavarju hajdukov kljub njegovemu zakritemu obrazu spoznala svojega ženina. Ker pa ji je bilo očito, da hajduki ljudje ne poznajo usmiljenja, je povedala, da je v kleti sod z dvojnim dnom, v katerem je bil skrit srebrni denar. Tega so potem odnesli hajduki, ko so se poprej še pošteno založili v kleti in shrambi.

Hajduk Ubranič je imel za reveže zlato srce, toda s svojimi sovražniki ni poznal usmiljenja.

Tako je nekdo v lozi blizu Zapudja srečal mlado dekle, ki je šlo v Črmošnje. Ko jo je vprašal, če se boji hajduka Ubraniča, je dejala: »Sam bog me čuva tega lopovalec!« Tedaj jo je Ubranič poprosil, naj zanj v mestu kupi žebelj in mu

jih nazajgrede prinese. Ko je dekle odšlo, je prišla mimo stara žena. Tudi njo je vprašal, če se ne boji hajduka Ubraniča. »Bog mu daj dobro, saj se nobeni siroti ni storil zlega,« je rekla žena. Ko je hajduk to slišal, je go bogato obdaril. — Popoldne se je dekle vrnilo in izročilo Ubraniču zahtevane žebelj. Hajduk jo je z njimi za kazen pribil na drevo.

Poletnega dne leta 1720 je krdelo hajdukov napadlo semiško župnišče. Ko je prosto Stari in vikarju Jesenu nekdo sporočil, da so tu razbojniki, sta naglo odhitela pred vrata, da vidita, kaj je. V tem pa so hajduki že drveli v cerkev in po taboru, kjer so imeli še izza turških časov Semišani svoje shrambe. Z vrha tabornega obzidja so pričeli hajduki streljati na ljudi, ki so prihajali s polja, nji v vinograde. Stari prošt in vikar sta skušala pobegniti čez dvorišče na polje, toda hajduki so naprili vanju puške in ju prisilili, da sta se umaknila v župnišče. Vikar se je v kuhinji hitro skrival v krušno peč in njen vhod zadela z lomel, skladami in drugo kuhinjsko ropotijo. Medtem pa so prošta, ki je brezglavo begal po hodnikih, hajduki prišli in ga odveljali v kuhinjo.

Na ognjišču so zakurili ogenj in vrgli vanj železne verige. Nato so duhovna silila, naj jim pove, kje ima zlatino in srebrnino. Ker jim je prošt odgovoril, da ima denarja samo nekaj malega, so mu strgali sukno in srajco z života in mu na golo telo ovili razbeljene verige. V groznih mukah so ga tirali od sobe do sobe in nato še v cerkev in zakristijo. Zra-

ven so silili vanj, naj vendar pove, kje ima skrit denar. Prošt se je izgovarjal, da ga nima, toda ker mu niso verjeli, so se drugi in tretji povrnili v kuhinjo in ga trpili z razbeljenimi verigami. Ker niso nič izvedeli, ga je neki robar pol mrtvega ustrelil v sence, drugi pa mu je s sekuro odsekal glavo.

Nato so hajduki iz cerkve odnesli ves denar, cerkvene posode, perilo in obleko. Prav tako so do kraja izropali tabor in župnišče, kjer so po tleh izpustili vse vino, kolikor ga niso mogli popiti in odnesti s seboj.

Protiv večeru so hajduki zapustili Semiš — vseh je bilo 37 — čez tri leta pa so se pet vrnili in neusmiljeno izropali in opustošili vso vas.

Toda to niso vse zgodbe o belokranjskih hajdukih. So le ene izmed mnogih, ki kažejo na tiste razburkane čase. Še mnogo takih zgodb je ohranjenih med ljudmi, tako o razbojniku Markusu, ki ga je obesila gosposka v Starem trgu, o hajduku Panjanu iz Goleka, Breclju iz Zapudja, o Babneču s Tačne gore, ki je po vsakem hajdukovanju delil s pajdaši plen v samotni cerkvi sv. Duha na Pargi v Poljanjskih hribih, in še o drugih. In ljudje vedo povedati o župniku s Sinjega vrha, ki je štirinajst let ponoči spal z nabito streljalo v cerkvenem stolpu pod zvonovi, ker se je bal hajdukov. Toda naj bo že karkoli — morda je ljudska domišljija marsikaj pridala — eno pa je gotovo: pravljica o tistih »dobrih starih časih« vsaj v Beli krajini danes ne drži več.

Jože Dular

Nova pomembna arheološka odkritja v Novem mestu

Stevilnim slučajno ali redno izkopanim arheološkim najdbam, po katerih smo si ustvarili podobo najstarejše

za Novo mesto najdba 6 vojaških keltskih grobov 1. stoletja pred n. š. na Kapitelskem marofu, kjer je v vsa-

cesti med Beletovo hišo in poslopjem OLO. Razlika je le v tem, da so upepeljeni ostanke rajnega položeni pod kamenje zraven groba. Oba grobišča spadata verjetno v 3. stoletje našega štetja.

Obe najdišči kažeta, lahko rečemo, veliko revščino, saj si prebivalci niso mogli privoščiti niti za grobno arhitekturo povsod običajnih rimskih tegul — opek. Prezgodaj je še, da bi se spuščali v tolmačenje, od kod izvira to, povsod drugod neobičajno pokopavanje — da so mrljica sežgali, potem pa mu pripravili še simbolični grob in navidezni pokop.

Vsekakor pa so zadnja arheološka odkritja v Novem mestu res zelo pomembna za najstarejšo zgodovino Dolenjske in so spet malce osvetlila razgled v davna, v temo zavita stoletja na tem področju slovenskih tal in v življenje človeka, ki je takrat bival tod.

V. S.

LJUBEZEN DO RODITELJEV

Ljubezen sina do roditeljev se takole spreminja:

Ko je devet let star pravi: »Moja starša sta najljubša. Prav vse znata!«

Ko je šestnajst let star bo rekel: »Moja roditelja ne znata toliko kot sem mislil!«

Cez štiri leta bo rekel: »Moja starša ne razumeta mladine. Sploh nista povezana z mlado generacijo.«

Ko dovrši trideset let: Mistično, da sta moja starša le imela v marsičem prav.«

Lepotica — morilka

Igralka Virginia Engels Brown iz Hollywooda je bila leta 1940 proglašena za »Miss Los Angeles«, to je za najlepšo žensko te države. Sedaj je stara 37 let, poročena pa je bila s 47-letnim Charlesom Brownom. 9. junija letos je prišlo med njima do prepira. Po njenem pripovedovanju je mož prišel pijan domov in jo hotel napasti s steklenico. Ona je pograbila nož in mu ga zasadila naravnost v srce, da je bil na mestu mrtve. Po dejanju se je sama javila policiji.

Francoski pisatelj Leon Bloy je bil hudo reven in si je moral večkrat izposojati denar. Ko nekdo spet ponovno moleduje svojega založnika za predujem, mu ta pravi: »Pravi! Eno oko imam stekleno. Če uganete, katero, pa vam bom posodil.«

»Levo!« veselo vzklikne pisatelj.

»Ja, kako pa ste uganili?«

»Opazil sem v njem žarek usmiljenja!« se je odrezal Bloy.

»Vš kaj, pridi pogledat mojo novo hišo! Sleherni ki jo vidi, onemi od začudenja.«

»Ti, pa res onemi?«

»Prav res!«

»No, potem bom pripeljal svojo ženo...«

Nergace: »Ja, standard pa kar naprej pada. Pred nekaj tisoč leti so imeli vsi ljudje kožuhe, dandanašnji jih imajo pa samo še izbrane!«

VAZNEJŠA LITERATURA:

Brodar, Das Paläolithikum in Jugoslawien, Quartet I. 1938.

Ložar, Neolitische Stenogrammische jame na Vinomer, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo XXII-1941.

Ložar, Predzgodovina Slovenije, posebej Kranjske in luči zbirke Meklensburg, GMDs, 1934.

Heernes, Krainische Hügelnkropfen der jüngeren Hallstattzeit, Wiener praehistorische Zeitschrift II. 1915.

Smit, Die Bronzezeit in Krain, Carniola II., 1909.

Smid, Altaltonische Gräber Krains, Carniola I., 1908.

Zupančič, Prazgodovinske toplotne železa na hribu Kučar, Bela krajina, Etnolog V-VI. 1933.

Zupančič, Arheološko pismo iz Belokranjskega, Etnolog VIII-X. 1936.

Pečnik, Prazgodovinska najdišča na Kranjskem, Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko.

Müller-Karpe, Das Kriegergrab von Villach. Festschrift für Rudolf Egger Bd. I, 1952.

Keltski grob s Kapitelskega marofa

zgodovine Novega mesta, so se v zadnjih mesecih pridružile še štiri važne najdbe.

Kovačič je začel kopati na svoji parceli za kandijskim stadionom temelj za hišo. Izkazalo se je, da koplje sredi ilirske grobnice gomile. Na dan je prišla čudovito izdelana keramična posoda doslej skoraj neznane tipa. Po vsej

kem grobu poleg žare še ena posoda, razen tega pa še štiri (oziroma »unibos« — železno središče štita) in sulična ost.

Keramika je v primeri z ilirsko tehnološko in oblikovno rečna. To so obenem prvi keltski strokovno izkopani in dokumentarni grobovi v dolini Krke.

Glede na prejšnje najdbe smo sklepali, da so na področju Novega mesta in okoličnega bivali tudi Rimljani. Znova odkritja rimskih grobov so to sklepanje docela utrdila.

Pri rigolanju Ozebkovega vinograda na hribu za vasjo Brod so v globini 30-40 cm odkrili par rimskih grobov, pokritih z velikimi kamnitimi ploščami. Posebnost teh grobov je (doslej drugod neznan), da so simbolični — grob je izkopen, narejena je grobnica arhitektura (iz kamnitih plošč narejen četverkotnik)

hriba za vasjo Brod

verjetnosti je izdelovalcu služila za vzor kakšna pločevina stila. S to posodo je znova potrjeno in izpopolnjeno naše znanje o kulturni stopnji ilirov na tem področju, takozvanega »svetega Hallstata«.

O ilirih na področju Novega mesta vemo precej, malo pa o Kelth. Sodeč po najdbah iz novomeške okolice je po keltskem udoru v 4. stoletju pred našim štetjem sledila nagla proletarijacija domačega in novodošlega ljudstva, to je Kelto in ilirov. O tem priča

Grob, odkopan ob cesti med Beletovo hišo in poslopjem OLO

ni pa v njih nobenih ostankov. Pač pa je nekaj metrov od groba skupno sežigališče in ostanke vseh, ki imajo tu svoje grobove.

Isto se je pokazalo pri grobovih, ki so bili odkopani ob

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

ODKROVILNI

TRIDESET LET NA NOVOMEŠKEM ODRU

Pri premieri Borovih Raztrgancev so ob odprtem odru desitali Stefi KRAMPLJEVI za 30-letnico njenega dela na odru. Obiskovalci gledališča jo dobro poznajo, zlasti po osvoboditvi: Rutarica v Raztrgancih, Kantorica (Kralj na Betajnovi), gospa načelnikova (Sumljiva oseba), zamorska služkinja (Globoko so korenine), grajska gospa (Deseti brat) in zdaj spet kot Rutarica. Novomeščani znajo ceniti njeno prizadevnost in temperamentno igro. Na sliki prizor iz Raztrgancev: Stefi Kramplj kot Rutarica, Jože Zamljen (Rutar) in Pavlinova (Vida).

6

ampak iz splošno duhovnega življenja v tem času. Mitrov kult se začel pojavljati pri nas v drugem in tretjem stoletju. Frinesli so ga vojaki in se je zelo hitro razširil, ker je bil blizu tedanjemu splošnemu občutju. Mitrov kult je izraz globoke krize antičnega duhovnega sveta, ta pa zopet odmeva dolgo, nemirno in neustaljeno gospodarstvo in politično podoben tedanje države. Ilirski cesarjeve časa so sicer znak vitalnosti podvrženega ljudstva, duha rimske države pa seveda niso mogli rešiti. Polagoma že bito preseljevanje. Slovensko ozemlje kot izrazito prehodno je moralo nujno biti pripraveno na to vrtnice. Huni, Goti Langobardi gredo sedaj skozi naša ozemlja. Proti Rimu se bojujoč barbar je zamenjal za Rim se borečega cesarja. Razlik pa ni bilo več velike.

Kljub prehodnosti slovenskega ozemlja pa imamo razmeroma malo ostankov iz te dobe. Ob najvažnejši gotoko-longobardski nekropoli Kranja so druge najdbe komaj vredne omembe. Ledvičaste pasne sponke, ki so jih našli v Gorjancih, so dokaz, da se tudi Bela krajina kljub precejšnji odmaknjenosti od glavnih poti ni mogla izogniti viharja preseljevanja. To je sedaj dokončno razbil etnološko podoben, ozemlja, kakršna je nastala z naseljitvijo ilirov.

Tako je tudi za Belo krajino zprisan Mitrov kult, ki predstavlja eno najzanimivejših poglavij, ne samo religioznega,

sko, ki hrani tako čudovito ilirsko bogastvo, ne poznamo zdaj še nobenih staroslovenskih najdb — da smo še daleč od tega, da bi lahko rekli kakršnokoli zaključno besedo. Zanimivo je vsekakor, da ima Narodni muzej več ne zapusti. Če danes arheološka znanost govori o etnogenezi in o spojitvi stare ilirske kulture z novo prineseno slovansko, je to v našem primeru tudi simbolično: usodna zemlja je združila dvoje ljudstev z isto zvestobo.

Tudi najzgodnejši ostanke kulture in civilizacije iz prve dobe Slovencev v Beli krajini so nam le delno poznani. V Črmošlju je bila odkrita vrsta grobov, katerih inventar je vsaj delno prišel tudi v ljubljanski muzej. Tako imenovani obsenčni obročki, to so neke vrste uhani ki so si jih stari Slovani zavzvali ob sencih, nam povedo, da gre tukaj za značilen staroslovanski okras. Po svoji obliki obsenčni obročki so iz preslagajče bronzaste žice, v katero je vdet zvončast obsek in tipa s stožčasto odebeljenimi konci jih moramo postaviti v alpsko-keltsko grupo. To nas gotovo preseneča in pričakuje bi, da bo Bela krajina naslonjena na ravninski-panonsko kulturo Črnomajski staroslovensko gradivo pa je za sedaj tako osamljeno, osamljeno predvsem tudi v prostoru — saj z vse Dolenj-

svet zaradi mednarodne važnosti našega ozemlja tudi pričakuje. Zato pa je treba čuvati nad vsakim najmanjšim spomenikom te naše preteklosti in to naj bo plemenita skrb Muzejskega društva in Belokranjskega muzeja v Metliki.

VAZNEJŠA LITERATURA:

Brodar, Das Paläolithikum in Jugoslawien, Quartet I. 1938.

Ložar, Neolitische Stenogrammische jame na Vinomer, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo XXII-1941.

Ložar, Predzgodovina Slovenije, posebej Kranjske in luči zbirke Meklensburg, GMDs, 1934.

Heernes, Krainische Hügelnkropfen der jüngeren Hallstattzeit, Wiener praehistorische Zeitschrift II. 1915.

Smit, Die Bronzezeit in Krain, Carniola II., 1909.

Smid, Altaltonische Gräber Krains, Carniola I., 1908.

Zupančič, Prazgodovinske toplotne železa na hribu Kučar, Bela krajina, Etnolog V-VI. 1933.

Zupančič, Arheološko pismo iz Belokranjskega, Etnolog VIII-X. 1936.

Pečnik, Prazgodovinska najdišča na Kranjskem, Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko.

Müller-Karpe, Das Kriegergrab von Villach. Festschrift für Rudolf Egger Bd. I, 1952.